

Latvijas Republikas Valsts prezidenta kanceleja Prezidenta preses dienests

Pīls laukums 3, Rīga-50, LV-1900, tālr. 7092122, fakss 7320404,
prese@president.lv, www.president.lv

Valsts prezidentes uzruna seminārā “Pretrunīgu II Pasaules kara vēstures jautājumu mācīšana skolā” Līgatnē, 2000.gada 1.aprīlī

Es priecājos būt klāt šajā notikumā, kas, man šķiet, iezīmē ļoti svarīgu pagrieziena mūsu vēsturē ar to, ka šeit tiek risināti vēstures jautājumi. Tieši ar šo pieeju arī jau tiek veidota sava veida vēsture.

Jūsu temats šajā tikšanās reizē ir viens no traģiskākajiem posmiem Latvijas vēsturē. Dievs zina, mūsu tautas vēsturē gadsimtu gaitā traģisku notikumu nav pietrūcis. Diemžēl, tieši šis II Pasaules kara periods ir bijis mūsu zemei īpaši smags. Tajā laika posmā ir tikušas kājām sabradātas visas elementārākās cilvēka tiesības, tas, kas dārgs tai pasaulei, kurā mēs šodien dzīvojam, un kādu to vēlamies veidot rītdienai. Tieši tādēļ šis vēstures periods ar savu asiņaino mantojumu ir tāds, kas pelnījis īpašu uzmanību, īpaši dziļu izpēti. Ir svarīgi piestrādāt pēc iespējas dziļāk pie šī perioda seku izpratnes, jo tas notika vēl mūsu laikmetā, un sekas vēl arvien ir manāmas mūsu vidū.

Šajā vēstures periodā Latviju sabradāja divas totalitāras okupācijas varas: no Austrumiem – komunisms, no Rietumiem – nacisms. Abas atstāja asiņainas pēdas, abas atstāja sakropļojošas sekas ne tikvien tautas fiziskā, bet arī garīgā miesā. Šajos periodos tika pastrādāti varas darbi, ko pavadīja propoganda, kas centās attaisnot tos un iestāstīt, ka šie noziegumi ir ne tikvien normāli, bet pat pareizi un vēlami. Tas padara šo periodu unikālu. Tika izdarīts dubults ļaunums – fizisks, cilvēkus iznīcinot, bet morāls, attaisnojot izdarīto.

Padomju okupācijas garajā pēckara posmā vēsture tika traktēta ļoti tendenciozi no komunistu propogandas viedokļa. Arī šajā periodā nebija iespējams pilnībā atkopties no II Pasaules kara laikā cirstajām rētām, jo turpinājās totalitārisms, netaisnība un cilvēka tiesību sabradāšana.

Tikai Latvijai atgūstot neatkarību, kļuvis iespējams brīvi un objektīvi pievērsties pagātnes notikumiem, cenšoties tos pētīt ar tiem intelektuālajiem resursiem, ko ir attīstījusi vēsture kā zinātne rietumu pasaulē demokrātiskās zemēs. Īsajā laikā kopš neatkarības atgūšanas mums ir izdevība pēc pusgadsimta ķerties pie savas vēstures objektīvas izpētes, tādas, kur netiek izlasīti daži fakti, un citi atstāti novārtā, tādas, kur nav iepriekš zināmi vajadzīgie slēdzieni, jo viss tiek darīts propogandas nolūkos. Tieši otrādi – tagad var pieiet šiem notikumiem bezkaislīgi, objektīvi, taisnīgi, izvērtējot tos no morāles un cilvēcības principiem, pēc kuriem mēs šodien demokrātiskā iekārtā vadāmies un pēc kuriem vadās arī tās ES valstis, kurām vēlamies pievienoties dažu gadu laikā.

Latvijai ir traģiska pagātne, uz Latvijas zemes ir tikušas lietas asinis prātam neaptveramos apmēros. Holokausta zvērības ir skārušas mūsu zemi ļoti smagi, tas ir sāpīgs mantojums, kas mums nāk līdzī. Tas ir viens no jautājumiem, kas mums jāizpēta un jāpārdzīvo tādā veidā, lai katrs bērns, kas uzaug šajā zemē, pilnībā izprastu to pagātne, kas mums ir aiz muguras. Iemācītos ne tikai propogandiskus labā un ļaunā traktējumus, vienkāršotus labā un sliktā sadalījumus, bet kas spētu izvērtēt vēstures notikumu visas pretrunībā un sarežģītībā. Izejot no šīs izpratnes, ceram, ka mūsu bērni varēs izaugt ar patiesi cilvēcisku, humānu izpratni par to, ko nozīmē būt cilvēkam, dzīvot civilizētā pasaulē, dzīvot demokrātijā. Kas ir tie principi un vērtības, pēc kuriem mēs vēlamies dzīvot, tās nostādnes un aizspriedumi, kā arī naida musinājumi, kurus mēs nedrīkstam pieciest, no

kuriem mums ir jānovēršas un jānosoda kā noziegumus pret cilvēci.

Tie ir ļoti svarīgi jautājumi, un es priecājos, ka esam nonākuši tik tālu, ka Latvijā tagad darbojas šī izcilā Vēsturnieku komisija, kas pievēršas šiem sāpīgajiem un smagajiem jautājumiem ar profesionālu atbildību un internacionālu sadarbību visaugstākā līmenī, izmantojot speciālistu padomus no visdažādākajām zemēm.

Galamērķis – lai šī informācija tiktu nodota skolu jauniešiem un visai sabiedrībai saprotamā veidā. Ir vajadzīgi starpnieki starp zinātnieku, speciālistu un skolas bērnu, tautu. Svarīga loma ir skolas rokasgrāmatām, skolotāju izglītošanai. Ļoti ceru, ka no šīs komisijas darba mēs redzēsim klajā nākam arī populārzinātniskus publikācijas, kas izgaismotu vēstures notikumus arī pieaugušajiem, jo mums ir jāizglīto visi – ne tikai skolas bērni, bet arī tie, kas skolu jau beiguši, līdz pat pensionāram. Visai tautai būtu jābūt pieejamām tām atziņām, kas šeit, vēstures komisijas darbā, tiks atklātas.

Novēlu Jums visiem labas sekmes. Lai Jūsu darītā darba augļi pēc iespējas drīz nonāktu sabiedrības rokās! Lai jums labi sokas!